

УДК 364.1

DOI: <https://doi.org/10.17721/2616-7786.2021/7-1/6>

Ж. Петрович, д-р пед. наук, проф.

ORCID ID: 0000-0002-4413-1243

Київський університет імені Бориса Грінченка, Київ, Україна

## ОСОБЛИВОСТІ ОЦІНКИ ПОТРЕБ ДИТИНИ, ЯКА ВИХОВУЄТЬСЯ В ІНТЕРНАТНОМУ ЗАКЛАДІ, ТА ЇЇ СІМЕЙНОГО ОТОЧЕННЯ

*Розглянуто технологію оцінки потреб, яка забезпечує оптимальність визначення місця/форми подальшого влаштування вихованця інтернатного закладу в умовах деінституціалізації. Розкрито сутність, принципи, етапи, специфіку здійснення й перспективи оцінки потреб дитини, яка виховується в інтернатному закладі, та її сімейного оточення. Визначено принципи, етапи оцінки та особливості їх реалізації силами міждисциплінарних команд спеціалістів, специфіку документування оцінювання.*

**Ключові слова:** деінституціалізація; інтернатний заклад, оцінка потреб дитини та її сім'ї, спеціаліст соціальної сфери, моніторинг.

**Постановка проблеми.** Оцінка/оцінювання потреб отримувачів соціальних послуг – дієвий інструмент соціальної роботи, передумова надання якісних соціальних послуг особам/сім'ям. Нормативно-правовим підґрунтям для здійснення оцінки є закони України "Про соціальну роботу з сім'ями, дітьми та молоддю" та "Про соціальні послуги". Зокрема, в Законі України "Про соціальні послуги" (ст. 20, 2019 р.) зазначено, що оцінка потреб особи/сім'ї в соціальних послугах здійснюється шляхом аналізу документів, фактів та інформації, зібраних під час спілкування з особою/сім'єю та їхнім найближчим оточенням, а також отриманих від юридичних та фізичних осіб у встановленому порядку. У разі необхідності до оцінки потреб особи/сім'ї в соціальних послугах залучають медичних, педагогічних працівників, психологів, реабілітологів та інших фахівців.

В Україні на загальнодержавному рівні технологію оцінки запроваджують з 2009 р. (Наказ Держсоцслужби № 54 від 21.09.2009 р. "Про апробацію проекту оцінки потреб дитини та її сім'ї та проекту оцінки потреб і ресурсів сім'ї"). Нині місце в процесі ведення випадку, процедура та основний інструментарій оцінки сім'ї/особи закріплені наказами Міністерства соціальної політики України (МСП) (№ 450 від 09.07.2014 р. та № 1005 від 13.07.2018 р.). Водночас в умовах деінституціалізації (ДІ), другого етапу реалізації Національної стратегії реформування системи закладів інституційного догляду і виховання дітей (Розпорядження Кабінету Міністрів України від 09.08.2017 р. № 526-р) особливої актуальності набула проблема оцінки потреб вихованців, які цілодобово перебувають в інтернатному закладі, але при цьому мають батьків чи опікунів/піклувальників. Виклики часу, завдання ДІ спонукають шукати раціональні шляхи і способи оцінки потреб дитини, яка виховується в інтернатному закладі, щоб найкраще забезпечити її інтереси. Така оцінка також сприяє процесу децентралізації, оскільки може вказати на доцільні соціальні послуги сім'ям з дітьми на місцевому рівні. Наведені вище аргументи свідчать про необхідність обґрунтування особливостей оцінки потреб вихованця інтернатного закладу в умовах сучасних реформ.

**Аналіз останніх досліджень і публікацій.** Сутність, концептуальні основи, теоретичні положення, зміст оцінки потреб дитини та її сім'ї і механізми такої оцінки розкрито в енциклопедичних виданнях, статтях, низці посібників для студентів, практиків соціальної сфери [1, с. 499–503; 2–4]. Встановлено, що оцінка потреб набуває особливих ознак за змістом і процедурою відповідно до категорії отримувачів соціальних послуг.

Перша спроба цілісно описати процедуру оцінки потреб вихованців інтернатних закладів була зроблена в рамках проекту МБО "Надія і житло для дітей" у 2006 р.,

що знайшло відображення в посібнику "Проведення комплексної оцінки потреб дитини в інтернатному закладі" [5]. Проте вивчення зазначеної проблеми в ракурсі створення системи надання соціальних послуг не набуло подальшого розвитку. Нині питання оцінки потреб вихованців інтернатних закладів, дітей-сиріт чи дітей, позбавлених батьківського піклування, піднімається в наукових працях лише спорадично. Зокрема, актуальність вивчення потреб вихованців інтернатних закладів як складової процесів їх адаптації і соціалізації розкривається у статті А. Возняк і М. Чепіль [6]. Як наслідок інтернатного виховання сімейну депривацію дітей обґрунтовує О. Красницька [7] і пропонує авторський дизайн бачення критеріїв, показників та рівнів сімейної депривації в контексті підготовки дітей до повноцінного самостійного життя. У подібному спектрі проблем соціалізації особистості визначає потреби дітей-сиріт у сфері їх соціальної реабілітації та працевлаштування В. Лазаренко [8].

Дослідники наголошують на важливості вивчення потреб вихованців інтернатних закладів як під час їх перебування в інституції, так і після цього. Зокрема, Л. Рень, досліджуючи потреби дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування, які проживають у соціальному гуртожитку, акцентує увагу на тому, що такі особи мають труднощі за більшістю показників потреб для розвитку. І саме вивчення комплексу незадоволених потреб дає змогу правильно окреслити проблеми дітей – вихованців інтернатних закладів [9, с. 122].

Цінність діагностичної роботи загалом у системі супроводу вихованців інтернатних закладів доводить О. Шелевер [10]. У свою чергу, К. Ігнатенко, розвиваючи проблему супроводу, у статті "Особливості оцінки потреб прийомних сімей у процесі соціального супроводу" зазначає: "Для того, щоб максиміально зменшити суб'єктивність у процесі оцінки, соціальному працівнику рекомендується використовувати елементи критичного мислення" [11, с. 26]. Однак попри існуючі наукові доробки, процедуру і потенціал оцінки вихованців інтернатних закладів та їхніх сімей ще недостатньо обґрунтовано й деталізовано.

**Мета статті** полягає в розкритті сутності, принципів, етапів, специфіки здійснення й перспектив оцінки потреб дитини, яка виховується в інтернатному закладі, та її сімейного оточення.

**Виклад основного матеріалу та результатів дослідження.** Під оцінкою потреб дитини, яка виховується в інтернатному закладі, та її сім'ї ми розуміємо процес збирання, узагальнення й аналізу інформації щодо стану, життєвих обставин дитини та її сім'ї з метою визначення необхідних видів соціальних послуг, соціальної допомоги, методів втручання для найкращого забезпечення інтересів дитини.

Завданнями оцінки потреб дитини, яка виховується в інтернатному закладі, та її сімейного оточення в умовах ДІ є:

- визначення базових потреб кожної дитини, виявлення її сильних сторін/ресурсів та ризиків переміщення;
- формулювання висновків щодо місця та форми подальшого влаштування дитини з урахуванням її думки та інтересів;
- планування ефективної й необхідної допомоги дитині до її переведення із закладу;
- формулювання висновку стосовно сприятливості сімейного оточення дитини щодо її повернення додому;
- планування ефективної і необхідної допомоги сім'ї дитини у громаді до і після повернення її із закладу (чи визначення потреби в заходах щодо захисту дитини, притягнення батьків до відповідальності та влаштування дитини в сімейні форми виховання).

Зазначені завдання вирішують на основі базових принципів такої оцінки, а саме: забезпечення найкращих інтересів дитини; міждисциплінарності; комплексності, поетапності; конфіденційності; продуктивної взаємодії і партнерства, професіоналізму і відповідальності всіх суб'єктів процесу; участі дитини та її сім'ї в процесі оцінки.

Оцінка потреб дитини, яка виховується в інтернатному закладі, та її сімейного оточення має таке саме концептуальне й теоретичне підґрунтя, як і оцінка потреб дитини та її сім'ї, аналогічну компонентну модель [6–8]. Проте різними будуть процедури оцінки, їх логіка, склад залучених фахівців та перспективи.

Так, оцінка потреб дитини, яка виховується в інтернатному закладі, та її сімейного оточення складається з двох частин/блоків: 1) оцінки потреб дитини; 2) оцінки сімейної ситуації, батьківського потенціалу та факторів середовища. Відповідно оцінка документується у двох однотимених актах.

Акт оцінки потреб дитини об'єднує: загальні відомості про дитину, історію її інституціоналізації та переміщення; інформацію про стан дитини (здоров'я; емоційний розвиток і поведінку; навички самообслуговування та самостійності). Може скластися враження, що оцінка потреб вихованця інтернатного закладу має спрощений вигляд, оскільки глибоко не збирається й не аналізується інформація про здоров'я, досягнення дитини, її друзів, самоусвідомлення і самопрезентацію тощо. Однак завжди потрібно пам'ятати, заради чого здійснюється оцінка: зробити попередній висновок щодо ймовірності переміщення дитини із закладу. Такої інформації цілком достатньо, щоб, порівнявши її з інформацією про сімейну ситуацію дитини, сформулювати гіпотезу щодо подальшої роботи з нею.

Зокрема, варіанти влаштування дитини в процесі трансформації закладу інституційного догляду та виховання розглядаються за такими пріоритетами:

1. Повернення (реінтеграція) в біологічну сім'ю (у т.ч. за умови надання сім'ї підтримки, здійснення соціального супроводу).
2. Улаштування в родинне середовище (до родичів).
3. Улаштування дитини до сімейних форм виховання, надання послуги патронату (Якщо неможливо повернути дитину в її родинне середовище, спеціалісти мають знайти інші варіанти влаштування дитини: до сімейних форм виховання, проживання в малому груповому будинку, надання послуги патронату над дітьми).
4. Продовження виховання в інтернатному закладі; підготовка старшокласника до самостійного життя (формування навичок самостійного життя, пошук наставника).

Збирання інформації та аналіз даних у процесі оцінки здійснюються за допомогою методів, що застосовують у професійній медичній, психологічній, педагогічній практиці та практиці соціальної роботи: вивчення показників,

внесених до онлайн-бази даних про дитину, перегляду особової справи дитини й медичної картки (в разі потреби), бесіди з працівниками закладу, де виховується дитина, з батьками дитини, інтерв'ю з дитиною, спостереження за дитиною та інших (тестування, анкетування – в разі потреби).

Оцінка проводиться міждисциплінарною командою фахівців, до складу якої можуть входити: зовнішні фахівці, в тому числі психолог, лікар-педіатр (за потреби), а також представники персоналу закладу (практичний психолог, соціальний педагог, вихователь). Члени міждисциплінарної команди мають володіти знаннями, необхідними для здійснення оцінки, або пройти відповідне навчання на тренінгу.

Для управління процесом оцінки доцільно визначити координатора команди (добре, щоб це був досвідчений фахівець – експерт із соціальної роботи). В його обов'язки входять: організація процесу оцінки й ведення випадку, координація дій членів міждисциплінарної команди, узагальнення результатів оцінки, формулювання висновків.

Загалом оцінка потреб дитини, що відбувається в інтернатному закладі, має такий *алгоритм*:

1. Приїзд міждисциплінарної команди оцінки в заклад, знайомство з персоналом і дітьми, презентування порядку здійснення оцінки.
2. Вивчення членами команди наявної інформації про дитину (інформації, внесеної до онлайн-бази даних про дитину; особових справ дітей, медичних карток, іншої документації стосовно дитини).
3. Проведення членами команди оцінки потреб дитини за розробленим інструментарієм (план бесіди з вихователями, соціальним педагогом, плани-інтерв'ю психолога з дітьми тощо).
4. Узагальнення отриманих даних і висновків. Визначення сильних сторін дитини і ризиків її переміщення.
5. Обговорення висновків та рекомендацій за результатами оцінки кожної дитини із залученням фахівців закладу.
6. Формулювання попередньої гіпотези/прогнозу та рекомендації щодо подальшої роботи з дитиною. Заповнення Акта оцінки потреб дитини.

Проводити оцінку дитини в закладі рекомендовано не пізніше ніж за шість місяців до передбаченого виходу/переведення дітей із закладу. Тривалість процесу оцінки для всіх дітей залежить від кількості дітей у закладі.

На окрему увагу заслуговує другий блок оцінки – процедура здійснення оцінки сімейного оточення вихованця інтернатного закладу. Така оцінка за умов вирішення управлінських питань може стати ефективним регіональним/місцевим моніторингом стану сімей, діти з яких перебувають у закладах інституційного догляду і виховання цілодобово. Порядок дій щодо здійснення моніторингу таких сімей та ресурсів громади за місцем проживання їхніх батьків розроблено у рамках проекту Світового банку "Модернізація системи соціальної підтримки населення України (Реформування закладів інституційного догляду та виховання дітей в Тернопільській області)", 2019–2020 рр. Проект продовжено на 2021 р. (Автор статті є одним із ключових експертів Проекту). На практиці порядок моніторингу сімейного оточення дитини – вихованця інтернатного закладу апробовано упродовж липня 2019 р.

Передбачено, що здійснення моніторингу на рівні області координують обласні служби у справах дітей (ССД). На місцях (у територіальних громадах) ССД залучають до роботи уповноважених суб'єктів, громадські об'єднання, представників органів місцевого самоврядування, підрозділи національної поліції і мають періодично заслуховувати результати моніторингу як у цілому, так

і окремих сімей, приймати відповідні рішення для забезпечення права на сімейне виховання, надавати підтримку сім'ям, сприяти реінтеграції вихованців у свої сім'ї чи влаштуванню у сімейні форми виховання.

Експертами проєкту було обґрунтовано, що оцінку сімейного оточення рекомендовано здійснювати в *чотири етапи*, а саме: підготовчий, візит у сім'ю, вивчення ресурсів та можливостей громади, завершальний.

Зокрема, підготовчий етап передбачає: аналіз наявної інформації про дитину та її сім'ю, уточнення через сільського/міського голову, старосту села, директора школи, органи поліції інформації щодо проживання сім'ї за вказаною адресою; залучення до оцінки представника органу виконавчої влади, уточнення дати візиту в сім'ю; погодження із сім'єю та керівником центру соціальних служб (ЦСС) дати візиту.

Доцільно організувати кілька візитів у сім'ю дитини. Зокрема, під час першого візиту пріоритетним є встановлення контакту та, по можливості, доброзичливих стосунків з дорослими членами сім'ї, іншими дітьми, які проживають з батьками/особами, які їх замінюють; роз'яснення мети візиту та мотивування сім'ї до співпраці; узгодження з членами сім'ї наступних кроків; отримання дозволу на нотування особливо важливої інформації.

Під час другого візиту в сім'ю продовжується бесіда з біологічними батьками та іншими членами родини відповідно до запитань Акта оцінки, ведеться спостереження за взаємостосунками членів сім'ї; з'ясується, якої сторонньої допомоги потребує сім'я, наскільки батьки, особи, які їх замінюють, бажають співпрацювати зі спеціалістами, щоб забрати дитину з інтернатного закладу, тощо.

Етап вивчення ресурсів та можливостей громади забезпечувати потреби дитини і сім'ї передбачає:

- зустрічі з працівниками місцевих ССД, з головами селищних, сільських рад, іншими фахівцями (директором чи заступником директора школи, дитячого садка);
- установлення причин улаштування дитини до інтернатного закладу та потенційних можливостей її навчання в місцевій школі у відповідному класі чи відвідування дитячого садка;
- з'ясування інформації про відстань до школи, того, чи безпечна дорога, чи наявне у школі гаряче харчування для дітей із малозабезпечених сімей, чи є групи продовженого дня тощо;
- уточнення, чи можливо забезпечити доступ дитини до первинних медичних послуг (наявність сімейного лікаря або фельдшерсько-акушерського пункту (ФАП));
- з'ясування ресурсів громади, готовності очільників й активних членів громади підтримати сім'ю і дитину після повернення.

На завершальному етапі ССД узагальнюють інформацію за результатами оцінки та виносять її на розгляд комісії з питань захисту дитини, де приймаються відповідні рішення, що сприяють реінтеграції дітей у сімейне середовище, розвитку послуг для цих сімей тощо.

Застосування в такому форматі моніторингу є дієвим механізмом для планування подальших дій як щодо конкретної дитини, так і щодо певних уразливих сімей з дітьми; оцінки ефективності та результативності дій органів опіки та піклування. У рамках проєкту Світового банку в Тернопільській області розроблено обов'язки директора ЦСС щодо організації процесу оцінки, обов'язки та порядок дій фахівців, які будуть її проводити; порядок здійснення аналізу та підбиття підсумків оцінки, звітування та прийняття управлінських рішень за результатами оцінки.

Проаналізуємо інструментарій, що використовується під час оцінки сімейного оточення вихованця інтернатного закладу. Так, щоб дослідити вплив факторів сім'ї та середовища на стан дитини, потрібно зібрати: базову

інформацію про членів сім'ї дитини; історію сім'ї; взаємовідносини сім'ї з дитиною, яка перебуває в закладі; житлово-побутові умови та ведення господарства; зайнятість та доходи членів сім'ї; взаємодію сім'ї із зовнішнім оточенням / громадою; ресурси громади.

Фахівці під час оцінки виявляють реінтеграційні можливості сім'ї, а саме: чи зможе сім'я забезпечити основні потреби дитини в їжі, одязі, безпечному житлі, гігієні і медичні допомози, належному захисті від шкоди або небезпеки; чи відчуватиме дитина в сім'ї емоційний комфорт, чи матиме надійні та безпечні відносини зі значущими дорослими; чи проявлятимуть батьки до неї емпатію, розуміння тощо.

Особливу увагу потрібно звернути на запитання про виконання батьківських обов'язків, тобто: чи забезпечують батьки належний догляд у сім'ї (за місцем проживання) за іншою дитиною; чи забирають дитину з інтернату на вихідні, канікули; чи відвідують дитину у тверезому стані не рідше, ніж один–два рази на місяць; чи позитивно відгукуються про дитину, яка перебуває в інтернаті; чи хочуть, щоб дитина проживала вдома; чи вітають дитину з днем народження; чи бажають підвищити свій батьківський потенціал тощо.

Оцінюючи фактори сім'ї та середовища, важливо проаналізувати: мережу соціальної підтримки сім'ї; соціальні стосунки сім'ї в громаді (чи мають батьки позитивні стосунки з членами громади, в тому числі із сусідами, фельдшером/лікарем, вчителями та іншими фахівцями).

За результатами оцінки робиться попередній висновок про сильні і слабкі сторони функціонування сім'ї та пропонуються рекомендації щодо подальшого влаштування дитини; заповнюється Акт оцінки.

Після проведення обох частин/блоків оцінки відбувається зустріч команд, які здійснювали оцінку потреб дитини і сімейної ситуації, батьківського потенціалу та факторів середовища. Учасники команд обговорюють: результати оцінки, гіпотези/прогнози переміщення дитини; рекомендації щодо роботи з дитиною і її сім'єю до і після переміщення. У кінці обговорення роблять остаточні висновки, в яких насамперед зазначають інформацію про бажання дитини повернутися і жити у своїй сім'ї, зі своїми батьками/одним із батьків, у родичів чи в інших значущих для неї людей, вказують на сильні сторони дитини, батьків, фіксують наявність особливих потреб у дитини (у сфері фізичного, інтелектуального або психічного здоров'я чи особливих освітніх потреб), а також зазначають можливі ризики переміщення.

**Висновки.** Оцінка потреб дитини, яка виховується в інтернатному закладі, та її сімейного оточення – це комплексне діагностичне дослідження, що дає змогу оптиміально й відповідно до потреб дитини визначити місце/форму її подальшого влаштування (переведення із закладу), а також спланувати роботу з дитиною та її сім'єю/сімейним оточенням для найкращого задоволення інтересів дитини. Узагальнене призначення оцінки полягає у вивченні стану забезпечення права дитини на виховання в сімейному середовищі, можливості реінтеграції в біологічну сім'ю чи влаштування в одну із сімейних форм виховання, а також привертання уваги до проблем батьків вихованця інтернатного закладу, організації їх підтримки. Оцінка сімейного оточення вихованця інтернатного закладу здійснюється за допомогою комплексних залучених ресурсів. Основним завданням такої оцінки є з'ясування причин перебування дитини в інтернатному закладі цілодобово та пошук оптимальних рішень для забезпечення права дитини на сімейне виховання. Це актуалізує необхідність регулярного періодичного збирання та аналізу інформації за певними параметрами для обґрунтування управлінських рішень з

урахуванням найкращих інтересів дитини й стає основою моніторингу стану сімей з дітьми в умовах ДІ та децентралізації.

**Перспективи дослідження** полягають у подальшому вивченні проблеми залучення неурядових організацій до процесу оцінки, його стандартизації, визначенні пакету оптимального інструментарію оцінки потреб вихованців інтернатних закладів.

#### Список використаних джерел

1. Енциклопедія для фахівців соціальної сфери / за заг. ред. І. Д. Зверев. – 2-ге вид. – К.; Сімферополь : Універсум, 2013. – 536 с.
2. Оцінка потреб дитини та її сім'ї: від теорії до практики : навч. посіб. ; у 2 ч. / І. Д. Зверева, З. П. Кияниця, В. О. Кузьмінський, Ж. В. Петрочко. – К. : Задруга, 2011. – Ч. 1. – 228 с.
3. Петрочко Ж. В. П. Соціальна робота з вразливими сім'ями та дітьми : посіб. : у 2 ч. : Ч. 1. Сучасні орієнтири та ключові технології / Ж. В. Петрочко, З. П. Кияниця. – К., 2017. – 256 с.
4. Петрочко Ж. В. Социальная работа с семьями и детьми: ответы на актуальные вопросы : пособ. / Ж. В. Петрочко, В. А. Кузьминский, З. П. Кияница. – Бишкек, 2020. – 268 с.
5. Проведення комплексної оцінки потреб дитини в інтернатному закладі / Ю. Алімова, О. Безпалько, І. Зверева та ін. ; за ред. О. Карагодіної. – К., 2006. – 131 с.
6. Возняк А. Б. Вивчення потреб вихованців інтернатних закладів як важлива складова процесів соціалізації та адаптації / А. Б. Возняк, М. М. Чепіль // Збірник наукових праць Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка. Серія : Соціально-педагогічна. – 2012. – Вип. 18. – С. 86–94.
7. Красницька О. В. Показники сімейної депривації вихованців інтернатних закладів спортивного профілю / О. В. Красницька // Вісник Чернігівського національного педагогічного університету. Серія Педагогічні науки. – 2014. – Вип. 115. – С. 114–118.
8. Лазаренко В. Потреби дітей-сиріт в сфері соціальної інтеграції та працевлаштування / В. Лазаренко // Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Психологія. – 2014. – Вип. 2. – С. 43–46.
9. Рень Л. В. Дослідження потреб дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування, які проживають у соціальному гуртожитку / Л. В. Рень // Вісник Чернігівського національного педагогічного університету. Серія : Педагогічні науки. – 2018. – № 150. – С. 120–123.
10. Шелевер О. Діагностична робота в системі супроводу вихованців інтернатних закладів / О. Шелевер // Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія : Педагогіка. Соціальна робота. – 2014. – Вип. 30. – С. 183–186.

11. Ігнатенко К. Г. Особливості оцінки потреб прийомних сімей у процесі соціального супроводу / К. Г. Ігнатенко // Збірник наук. пр. Хмельницького ін-ту соц. технологій Уні-ту "Україна". – 2015. – № 10. – С. 25–28.

#### Reference

1. Entsiklopediia dlia fakhivtsiv sotsialnoi sfery / za zah. red. I. D. Zverievoi. – 2-he vyd. – K. ; Simferopol : Universum , 2013. – 536 s.
2. Otsinka potreb dytyny ta yii simi: vid teorii do praktyky : navch. posib. ; u 2-kh ch. / I. D. Zverieva, Z. P. Kyianytsia, V. O. Kuzminskyi, Zh. V. Petrochko. – K. : Zadruga, 2011. – Ch. 1. – 228 s.
3. Petrochko Zh. V., Kyianytsia Z. P. Sotsialna robota z vrazlyvymy simiamy ta ditmy : posib. u 2-kh ch. Ch. 1. Suchasni oriientyry ta kluchovi tekhnologii. – K., 2017. – 256 s.
4. Petrochko Zh. V., Sotsyalnaia robota s semiamy y detmy: otvety na aktualnye voprosy: posob / Zh. V. Petrochko, V. A. Kuzminskyi, Z. P. Kyianytsa. – Byshkek, 2020. – 268 s.
5. Provedennia kompleksnoi otsinky potreb dytyny v internatnomu zakladi / Yu. Alimova, O. Bezpal'ko, I. Zverieva ta in. ; za zah. red. O. Karahodinoi. – K., 2006. – 131 s.
6. Vozniak A. B. Vyvchennia potreb vykhovantsiv internatnykh zakladiv yak vazhlyva skladov201 a protsesiv sotsializatsii ta adaptatsii / A. B. Vozniak, M. M. Chepil // Zbirnyk naukovykh prats Kamianets-Podil'skoho natsionalnogo universytetu imeni Ivana Ohienka .Serii : Sotsialo-pedagogichna. – 2012. – Vyp. 18.– S. 86–94.
7. Krasnytska O. V. Pokaznyky simeinoi depriyatsii vykhovantsiv internatnykh zakladiv sportyvnoho profilu / O. V. Krasnytska //Visnyk Chernihivskoho natsionalnogo pedahohichnogo universytetu. Serii : Pedahohichni nauky. – 2014. – Vyp. 115. – S. 114–118.
8. Lazarenko V. Potreby ditei-syrit v sferi sotsialnoi intehtatsii ta pratsvelashtuvannia / V. Lazarenko // Visnyk Kyivskoho natsionalnogo universytetu imeni Tarasa Shevchenka. Psykholohiia. – 2014. – Vyp. 2. – S. 43–46.
9. Ren L. V. Doslidzhennia potreb ditei-syrit ta ditei, pozbavlenykh batkivskoho pikluvannia, yaki prozhyvaiut u sotsialnomu hurtozhytku / L. V. Ren // Visnyk Chernihivskoho natsionalnogo pedahohichnogo universytetu. Serii : Pedahohichni nauky. – 2018. – № 150. – S.120–123.
10. Shelever O. Diahnostychna robota v systemi suprovodu vykhovantsiv internatnykh zakladiv / O. Shelever // Naukovyi visnyk Uzhhorodskoho natsionalnogo universytetu. Serii : Pedahohika. Sotsialna robota. – 2014. – Vyp. 30. – S. 183–186.
11. Ihnatenko K. H. Osoblyvosti otsinky potreb priiomykh simei u protsesi sotsialnogo suprovodu / K. H. Ihnatenko.// Zbirnyk naukovykh prats Khmelnytskoho instytutu sotsialnykh tekhnologii Universytetu "Ukraina". – 2015. – № 10. – S. 25–28.

Надійшла до редколегії 18.05.21

Рецензовано 31.05.21

Zh. Petrochko, Dr. Sci. (Pedagogical), Prof.  
ORCID ID: 0000-0002-4413-1243  
Borys Grinchenko Kyiv University, Kyiv, Ukraine

## FEATURES OF A CHILD NEEDS ASSESSMENT, WHO IS EDUCATED IN BOARDING INSTITUTION, AND ITS FAMILY ENVIRONMENT

*Essence of needs assessment of a child, educated in the boarding school, and his or her family environment is revealed. It is determined that needs assessment of a child being brought up in a boarding institution and its family environment is a way of research, which allows to determine his or her the place and form of further arrangement (transfer from the institution), and to plan the work with the child and his or her family / family environment in the best interests of the child. The principles (interdisciplinarity; complexity; confidentiality; productive interaction and partnership; professionalism and responsibility of all members of a process; participation of the child and his family in the assessment process) and stages of assessment (1. Child needs assessment; 2. Assessment of the family situation, parental potential, and environmental factors) are defined. There were presented peculiarities of realization of assessment stages, its documentation by multidisciplinary teams of specialists. It was established that appointment of evaluation is to define how to ensure a child right to be raised in a family environment, how to provide reintegration into biological families or placement in one of the family forms of education, and how to draw parents attention to a child from a boarding school, his or her problems and needed support. It is described that assessment of the family environment of a boarding institution child is carried out in four stages: preparatory, visit to a family, study of resources and opportunities of the community, final. The core task of this assessment is to find out the reasons for 24-hour stay of a child in a boarding institution, and to find the best solutions to ensure a child right to family education. It is defined that the assessment of the family environment of a child actualizes the need for periodic collection and analysis of information on certain parameters in order to justify management decisions taking into account the best interests of the child. There were defined prospects of conducting assessment which transforms in status monitoring of family environment of a child who is educated in a boarding institution, at the local level under decentralization.*

**Keywords:** deinstitutionalisation, boarding school, assessment of child and his or her family needs, social experts, monitoring.

Ж. Петрочко, д-р пед. наук, проф.  
ORCID ID 0000-0002-4413-1243  
Київський університет імені Бориса Грінченка, Київ, Україна

## ОСОБЕННОСТИ ОЦЕНКИ ПОТРЕБНОСТЕЙ РЕБЁНКА, КОТОРЫЙ ВОСПИТЫВАЕТСЯ В ИНТЕРНАТНОМ УЧРЕЖДЕНИИ, И ЕГО СЕМЕЙНОГО ОКРУЖЕНИЯ

*Рассмотрена технология оценки потребностей, которая обеспечивает оптимальность определения / формы дальнейшего устройства воспитанников интернатных учреждений в условиях деинституционализации. Раскрыты сущность, принципы, этапы, специфика осуществления и перспективы оценки потребностей ребёнка, который воспитывается в интернатном учреждении, и его семейного окружения. Определены принципы, этапы оценки и особенности их реализации силами междисциплинарных команд специалистов, специфика документирования оценки.*

**Ключевые слова:** деинституционализация, интернатное учреждение, оценка потребностей ребёнка и его семьи, специалист социальной сферы, мониторинг.